

La forma verbal *crec (que)* com a recurs de l'atenuació i la intensificació pragmàtiques

Lucie Rossowová
Universitat Masaryk Brno

1. Introducció

El present treball proposa centrar-se en les funcions pragmàtiques d'atenuació i d'intensificació del verb doxàstic *creure*. Els equivalents d'altres llengües del verb *creure* i especialment la seva forma verbal de la primera persona singular del present d'indicatiu ha rebut en els darrers anys una atenció bastant significativa per part de la pragmàtica internacional, per exemple, en anglès (Simon-Vandenberg, Fetzer), o en castellà (De Saeger, González Ruiz). Però encara no ha sigut així en la pragmàtica de la llengua catalana, encara que podem trobar al·lusions sobre el seu comportament pragmàtic, per exemple, en González o Cuenca, que s'hi dediquen conjuntament amb altres formes modals observant les seves funcions epistèmiques (Cuenca) i evidencials (González, Cuenca). Amb aquest treball ens proposem contribuir a l'estudi de les funcions pragmàtiques de la forma verbal *crec (que)*, ja que la literatura internacional esmentada apunta en la polifuncionalitat i en algunes tendències pragmàtiques d'aquest verb. Per tant, pretenem comprovar aquí les funcions pragmàtiques de *crec (que)* en alguns gèneres escrits en català actual amb el desig de poder eixamplar l'estudi a altres gèneres discursius en el futur. D'una banda, al panorama internacional hi ha treballs que emfasitzen la capacitat de *crec (que)* d'expressar funcions atenuants en el discurs, destacant el verb com a una de les formes típiques d'aquesta categoria pragmàtica (Caffi, Soler 2016), d'altra banda hi ha treballs que reconeixen la seva importància a l'hora d'intensificar una proposició afirmant que en alguns tipus de discursos, com, per exemple, el parlamentari, fins i tot aquesta darrera funció esdevé més freqüent que la de l'atenuació (p. ex., Fuentes Rodríguez, Cuenca). A més, sembla que aquestes no són les úniques funcions que puguin esgotar l'esmentada polifuncionalitat de la forma *crec (que)*.

La forma verbal que constitueix l'objecte del nostre estudi forma part dels marcadors pragmàtics, o sigui, senyals de les potencials intencions comunicatives dels locutors (Fraser). Es tracta d'un marcador pragmàtic interpersonal que, igual que d'altres del mateix nivell, aporta especificacions modals a les proposicions que es transmeten. Especifica l'actitud del parlant cap al que diu. Els marcadors pragmàtics modals es relacionen, per exemple, amb el grau o font de coneixement d'una informació, amb l'opinió o l'avaluació subjectiva del parlant, o les intencions comunicatives dels parlants d'acord amb les relacions interpersonals que guarden amb els seus interlocutors. El verb *creure* amb aquests valors és subjectivitzador. Cuenca (365) afirma que a les funcions bàsiques, que s'acaben d'esmentar, es poden afegir sovint les funcions mitigants o reforçadores del valor illocutiü de l'acte de parla. La forma verbal *crec (que)* en el seu ús modal sembla ser opcional, sembla que es pot ometre sense que canviï la interpretació bàsica de la proposició, tal com observa Cuenca "[...] it does not seem to contribute to the propositional content of the utterance, and its function is purely pragmatic, i.e. that of indicating subjectivity, commitment and conviction" (378).

Per a determinar la funció pragmàtica atenuant o intensificadora del verb estudiat tindrem en compte la construcció sintàctica de la forma verbal, el tipus d'acte de parla que afecti i el valor semàntic primordial que se li pugui assignar en un context determinat.

2. Metodologia

Per a l'anàlisi de les funcions pragmàtiques atenuants i intensificadores de la forma verbal *crec (que)* es fan servir intervencions escrites al començament del segle XXI, més concretament, entre els anys 2000-2004, extretes del Corpus textual informatitzat de la llengua catalana de l'IEC accessible públicament a través de la pàgina web ctilc.iec.cat.¹ Aquesta font ens ha permès apropar-nos a textos d'una ampla gama de gèneres, ja que el CTILC inclou textos literaris (narrativa, teatre, assaig), científics i divulgatius, que tracten temes ben diversos, textos epistolars, i articles periodístics, en els quals trobem fragments que contenen la forma verbal estudiada.

En total comptem amb 199 ocurrences de la forma verbal *crec (que)* repartides en les 43 obres sotmeses a l'anàlisi. Per a precisar la presència del verb doxàstic en qüestió en els diferents gèneres discursius, especificuem que s'han llegit fragments de 16 obres científiques i divulgatives (amb 84 casos de *crec (que)* que en fan 5,3 per obra), 16 obres literàries (amb 78 exemples de *crec (que)* que en fan 4,9 per obra), 9 textos periodístics (amb 32 casos de *crec (que)* que en fan 3,6 per obra) i 2 cartes (amb 5 casos de *crec (que)* que en fan 2,5 per carta).

Com ja hem esmentat, el CTILC és un corpus de textos escrits dotat de diversos gèneres discursius. Inclou mostres de registres formal, semiformal i també informal, per tant, creiem que garanteix una representativitat bastant alta. Encara que, evidentment, la presència de textos informals no és tan alta com hauria sigut utilitzant un corpus oral col·loquial, el corpus ens ofereix alguns fragments literaris que compleixen amb els requisits del registre informal. L'objectiu de l'estudi ha sigut estudiar les tendències de la llengua escrita per tal de poder ser comparada en un estudi posterior amb alguns gèneres de la llengua parlada. Creiem que les estratègies atenuants i intensificadores poden ser una mica diferents en el llenguatge oral i escrit, per això considerem adequat estudiar-les apart.

L'ús de les obres literàries per als estudis pragmalingüístics es veu qüestionat de vegades (per exemple, Beinhauer, Austin, Searle, Alonso de Santos). Les crítiques es deuen, entre altres aspectes, al fet que a causa de l'estilització literària i depuració artística, les belles arts no poden reflectir amb una fidelitat absoluta els usos orals d'una determinada llengua. És cert que el llenguatge literari no pot representar un reflex d'una conversa espontània real perquè l'espontaneïtat característica per al llenguatge parlat es veu restringida per la mà de l'escriptor. Però, d'altra banda, les obres literàries es caracteritzen pels trets que compensen la suposada naturalitat limitada de les converses fictícies contingudes en la narrativa, com ara la versemblança, la naturalesa discursiva, la interdependència amb les ideologies socials i la riquesa de les situacions i els valors socials (Iglesias Recuero). Tot això significa que en realitat el discurs literari representa una evocació d'intercanvis reals i es pot considerar adequat per als treballs pragmalingüístics (Fowler), igual que pot servir com a model per a la producció de la conversa (Lakoff & Tannen).

A més, si comparem la presència de la forma verbal *crec (que)* estudiada en documents analitzats literaris (4,9 casos de *crec (que)* per obra) i en tots els documents per naturalesa no literaris (en total 4,5 exemples de *crec (que)* per document), veiem bastant clarament que l'operativitat de *crec (que)* en els dos tipus de fonts és gairebé la mateixa. Creiem que aquest aspecte també ajuda a sostenir l'opinió de que els usos lingüístics en la literatura no s'allunyen gaire d'altres gèneres escrits. Les funcions pragmàtiques d'atenuació i d'intensificació s'han pogut comprovar gràcies a l'estudi acurat del context en el qual apareix la forma verbal en qüestió.

¹ Consultada entre el 5-11 de juny del 2020.

Com veurem més endavant, la forma verbal *crec (que)* pot originar lectures epistèmiques febles o fortes. Al llarg de l'anàlisi pretenem observar la freqüència de la lectura feble o la forta en relació amb la seva funció pragmàtica atenuant o intensificadora d'acord amb les necessitats argumentatives dels parlants. Veurem quins efectes poden despertar els diferents usos tenint en compte la seva estructura sintàctica, la coaparició d'altres elements lingüístics, les lectures semàntiques de coneixement o d'opinió i el tipus d'actes de parla segons la taxonomia de Searle. Tot això s'acompanyarà amb les dades numèriques relatives a la productivitat dels fenòmens descrits.

En la present anàlisi es consideren tan sols els casos de la forma verbal *crec (que)* portadors de la lectura modal subjectiva del verb, o sigui, només els casos en els quals es codifica l'actitud del parlant cap a la informació que dona a conèixer. Aquesta accepció del verb no addueix contingut proposicional, sinó que es refereix a l'actitud proposicional, a l'avaluació subjectiva del parlant o al grau del seu compromís epistèmic (Nuyts). Per tant, s'estudiaran els valors assignats amb més freqüència a aquesta forma verbal. D'una banda, el valor feble o epistèmic, que es basa en el baix compromís del parlant amb el que diu i, d'altra banda, el valor fort o d'opinió, un valor amb el qual el parlant es compromet amb la validesa del contingut de la proposició (Simon-Vandenberg). Queden excloses de l'estudi les lectures proposicionals del verb, com ara, *crec en, ja ho crec*, etc.

Una de les estratègies pragmàtiques que ens hem proposat estudiar aquí és l'atenuació. Es tracta d'una estratègia conversacional que consisteix a disminuir la força illocutiva d'un acte de parla o la força d'una determinada expressió (Briz Gómez 2003). Per a Albelda Marco (580) l'atenuació representa una estratègia que es manifesta per elements lingüístics i que té funcions discursives. Per a l'objectiu d'aquest treball és important la capacitat de l'atenuació, entre d'altres valors pragmàtics, de reduir el compromís del parlant amb el seu missatge a través de l'expressió de la modalitat epistèmica. Moltes vegades va lligada a la preservació de les imatges personals dels interlocutors, o al menys, d'un d'ells.

L'altra de les estratègies pragmàtiques estudiades és la intensificació. Briz Gómez (2017, 39) defineix la intensificació com a una estratègia que reforça el que es diu o els punts de vista dels parlants. En aquest sentit sovint serveix com a una eina argumentativa eficaç i com a eina social aconsegueix reforçar la valoració o l'amenaça de les imatges personals dels parlants. En maximitzar la força de les opinions exposades els parlants busquen dotar els seus enunciat d'una major versemblança, es tracta d'un mecanisme que pot ajudar a convèncer l'altre.

En la majoria de les llengües mundials conegudes existeixen alguns mitjans lingüístics amb valors pragmàtics atenuants o intensificadors. Però, d'altra banda les manifestacions lingüístiques de l'atenuació o de la intensificació no són universals. En les diferents llengües mundials poden variar els fenòmens lingüístics que puguin ser portadors d'aquestes funcions pragmàtiques i també hi poden ser diferents els contextos del seu ús. A més, per a la correcta identificació pragmàtica dels elements lingüístics necessitem comptar amb el coneixement del context situacional de l'enunciat. Com veurem al llarg de l'anàlisi, la forma verbal de la qual ens ocupem pot servir per a l'expressió de l'atenuació o per a l'expressió de la intensificació d'un acte de parla o, a més, sembla que pot servir també per a una altra funció pragmàtica. Aquestes funcions de la forma *crec (que)* es poden distingir, com ja s'ha dit, només a base de l'estudi del context de parla. La mateixa forma pot servir com a estratègia de l'atenuació o de la intensificació lingüístiques, a més a més, no es pot catalogar automàticament com a tal sense tenir en compte les circumstàncies contextuais i les intencions del parlant.

3. La construcció sintàctica de *crec* (*que*) en relació amb la funció pragmàtica

La forma verbal *crec* (*que*) es manifesta formalment mitjançant diverses construccions sintàctiques en els enunciats assertius (la majoria 188/ 94%) i directius (11/ 6%), els quals afecta en el nostre corpus de treball. El verb en la primera persona del singular del present d'indicatiu pot ser integrat sintàcticament (en 193 casos, que representen 97%) o pot ser parentètic i sintàcticament independent (en 6 casos, que representen 3%), en aquest darrer cas apareix entre pauses. Les seves possibilitats combinatòries també són diferents.

Mentre opera com a forma parentètica, o en la posició final total de la proposició o en la posició interior, apareix en la majoria de casos només la forma verbal *crec* i tan sols en un cas la forma verbal *crec* en combinació amb un infinitiu. La forma verbal *crec* parentètica pot originar la lectura forta del verb indicant l'opinió del parlant, o pot originar també la lectura feble indicant la seva incertesa, d'acord amb la intenció del parlant. De totes maneres, en tots els exemples dels quals disposem la forma verbal en qüestió es fa servir amb la funció atenuant. Aquesta funció sembla directament vinculada a la construcció parentètica, ja que el parlant l'afegeix un cop haver començat l'acte de parla i haver-se adonat que la seva emissió sense l'atenuant podria provocar algun perjudici per a les imatges dels interlocutors. Mitjançant l'atenuant parentètic el parlant restringeix la seva responsabilitat amb el que està dient en el moment en el qual repara que sense ell la seva afirmació resultaria massa directa.

- (1) Aquesta reducció, crec, aconsegueix el màxim valor expressiu de la fibra de cel·lulosa en si mateixa amb la clara evidència de les seves fibres i la seva estructuració dins l'aigua. (Alibau)

El parlant restringeix la veracitat de l'afirmació pel fet que es tracta només d'una consideració seva que no ha de coincidir necessàriament amb la realitat, d'aquesta manera prevé la possible amenaça per a la seva imatge personal. Prevé la situació en la qual el puguin designar com a mentider o incompetent, per exemple.

Vegem també l'exemple de la forma *crec* parentètica més infinitiu del verb regit.

- (2) En un moment donat, la nostra advocada uruguaiana va topar-se amb el requisit, crec recordar, d'haver de justificar una professió, una ocupació laboral. (Candel, Cuenca)

La finalitat de l'estratègia emprada és la mateixa que a l'exemple anterior. Aquí es basa en la manifestació de la inseguretat absoluta del parlant del que recorda, el seu compromís epistèmic amb el que assevera és més baix.

La forma integrada presenta més possibilitats combinatòries. Del total de 193 ocurrences de la forma verbal *crec* integrada, aquesta forma es combina en 130 exemples amb la conjunció *que* introduint una oració subordinada amb un verb en indicatiu o condicional. Aquesta forma majoritària pot codificar tant la lectura feble del verb com la forta expressant l'atenuació o la intensificació d'acord amb el context. En aquesta mena d'estructura no hi sembla haver connexió directa amb cap de les funcions proposades; o sigui, l'estructura pot expressar tant l'atenuació com la intensificació, i al mateix temps sembla que amb gairebé la mateixa freqüència. Per tant, aquí sempre depèn del context d'enunciació i no de l'estructura utilitzada. La funció atenuant es desenvolupa en 63 exemples extrets del corpus (19 de lectura feble, i 44 de lectura forta) i la intensificant en 67 exemples (tots de lectura forta).

Vegem ara un exemple de la funció atenuant de la forma integrada *crec que* + indicatiu

- (3) Botet descriu uns documents de 1328 on Alfons III concedeix autorització a unes viles del comtat d'Urgell per a fer pugeses, entre aquestes viles crec que també es refereix a Bellpuig sense que s'esmenti el nom; així també l'historiador Monfà en fa esment en la seva obra titulada Història de los Condes de Urgel, tot dient que «hay otras muchas concesiones». (Torres i Gros)

A l'exemple 3 podem observar la lectura feble del verb amb el qual el parlant suavitza l'assertió acceptant que potser s'equivoca, ja que sense que l'autor esmenti el nom de la vila, el parlant no pot estar absolutament segur del que afirma.

Afegim també un exemple d'aquesta estructura amb la funció intensificadora.

- (4) “No m'agrada aquesta etiqueta, no està ben definida. Crec que no hi ha un boom llatí, com tampoc hi ha un boom colombià, sinó tot un seguit de gent que porta treballant des de fa molts anys.” (Cester)

A (4) el parlant expressa una crítica explicant en què consisteix la mala definició. Explicita quina és la seva opinió personal i intenta corregir l'etiqueta que ell considera incorrecta mostrant-se ben segur en els seus arguments. D'aquesta forma el parlant vol influir en l'opinió dels receptors del missatge.

Encara que en els casos següents no aconseguim extreure cap generalització vinculada a la construcció del verb *creure* i la seva funció pragmàtica, només per completar les possibilitats combinatòries de la forma integrada en la construcció amb una altra forma verbal mencionem aquí que l'altra variant de la construcció que s'acaba d'indicar és la combinació de la forma *crec* i un infinitiu (2 casos amb lectura forta i funció atenuant), i un participi (1 cas amb lectura feble i funció atenuant).

La segona possibilitat formal integrada sintàcticament en la proposició a la qual precedeix més freqüent (38 exemples) és la negació del verb *crec* regent en combinació de la conjunció *que* i un verb subordinat en subjuntiu. En tots els exemples menys un (7) trobem la lectura forta del verb. En aquesta mena de construcció la funció pragmàtica es pot gairebé sempre entendre com a atenuant (35 casos). La funció atenuant del verb *creure* sembla estar directament vinculada a la negació del verb. La negació que hauria pogut recaure sobre la proposició subordinada, i d'aquesta manera afectar més les imatges personals dels interlocutors, es trasllada a l'oració principal on formalment el parlant només afirma que és el que ell no creu sense explicitar el que sí que creu. Allà només recau en la posició subjectiva del parlant i la força assertiva de l'enunciat sembla ser més reduïda (5). Així la negació dona la impressió de ser menys directa. En els tres casos restants la lectura forta del verb negat origina efectes intensificadors i això ocorre gràcies al reforç de la negació mitjançant la paraula *pas*. L'element *pas* tanca la possibilitat de qualsevol altra opció per part del parlant i d'aquesta manera el parlant deixa bastant clar quina és la seva opinió (6). A continuació s'ofereixen exemples de les dues funcions detectades en la forma *crec (que)* negada.

- (5) No hi estic d'acord. No crec que siguin absolutament inútils. (Ramentol)

En aquest exemple el mecanisme serveix per a suavitzar els efectes del desacord que puguin afectar negativament les imatges personals dels interlocutors.

- (6) Naturalment que podries veure-la sempre que volguessis –va fer el senyor Manubens amb el seu to condescendent, com si fos impossible haver imaginat una altra possibilitat –, així com ella podrà venir a veure't sempre que en tingui ganes, estareu en contacte, no crec pas que us enyoreu gota. (Teixidor)

A l'exemple anterior, a banda de *pas*, també comptem amb l'intensificador quantitatiu *gota*, que també ajuda a reforçar l'opinió emesa. En aquesta mena de construcció sembla que la forma verbal *crec que* adopta la funció intensificadora sobretot gràcies a la barreja amb altres mecanismes intensificadors.

- (7) –¿Vindràs a la Conreria amb nosaltres? – va dir l'Adelina.
 – No crec que pugui – va dir el Gabriel.
 –¿Com, que no vindràs? – va cridar l'Adelina, a punt de plorar. Si m'ho haves promès...
 – No, ho sento – va dir el Gabriel mentre enfilava la porta del carrer. (Jòdar)

L'exemple constitueix l'única mostra que tenim de la lectura feble d'aquesta estructura. Es tracta d'un rebuig on el parlant aprofita l'ús del baix nivell epistèmic quant a les seves possibilitats d'acompanyar els altres interlocutors. Per a no haver de dir directament “no vindré” es desresponsabilitza del rebuig insinuant que les circumstàncies per a que pugui venir seran probablement desfavorables. Com podem veure en el desenvolupament següent de l'enunciat per part de la interlocutora, aquesta ha descodificat el rebuig del parlant correctament entenent que no els acompanyarà.

En els materials estudiats trobem també la forma verbal *crec* negada seguida per un infinitiu (1 exemple) i per un adjectiu (1 exemple). Tots dos exemples exerceixen també la funció atenuant, però, vista l'aparició marginal d'aquestes construccions en el nostre corpus no podem arribar a conclusions més concretes.

En 13 casos el verb es combina amb un adjectiu. En la majoria d'aquests casos el verb *crec* apareix sense la conjunció *que*, la qual l'acompanya tan sols en un cas. En tots els casos detectats s'identifica la funció intensificant de la forma verbal *crec (que)* basant-se sempre, a més, en la lectura forta del verb. Per l'observació de tots els exemples es dedueix que el parlant explicitant la seva opinió subratlla la importància personal que atorga als elements lingüístics, o sigui, a les informacions, que segueixen el verb. Sembla que així intensifica la pertinència del que diu, que al mateix temps funciona sovint com a justificació per a la presentació de les dades. Sembla que es tracta d'un mecanisme argumentatiu que realça les idees del parlant. Evidentment, aquesta conclusió és vàlida només per al nostre corpus, ja que considerant el nombre bastant reduït d'exemples d'aquesta construcció no ens permetem generalitzar-la.

- (8) En avançar el refinatge, crec necessari – a falta d'un aparell per mesurar els graus Schopper –fer successivament diverses proves del filtratge de fibra de cel·lulosa, assecant-lo: (...). (Alibau)

I finalment les construccions que indiquen una afirmació o negació marcada: *no ho crec* (4 casos), *tampoc jo no ho crec* (1 cas), *també ho crec* (1 cas), *crec que sí* (1 cas). Per a poder estudiar-les més a fons es necessitaria un nombre més elevat d'exemples, per tant, la identificació de les seves funcions pragmàtiques s'ha de deixar per a un estudi futur. No obstant això, el material estudiat sembla suggerir que si expressen acord amb l'interlocutor són mecanismes vehiculadors de la intensificació realçant-se d'aquesta manera la relació interpersonal entre els locutors, i si expressen desacord poden ser mecanismes de l'atenuació d'aquest.

En el quadre següent es resumeixen les conclusions parcials obtingudes fins ara.

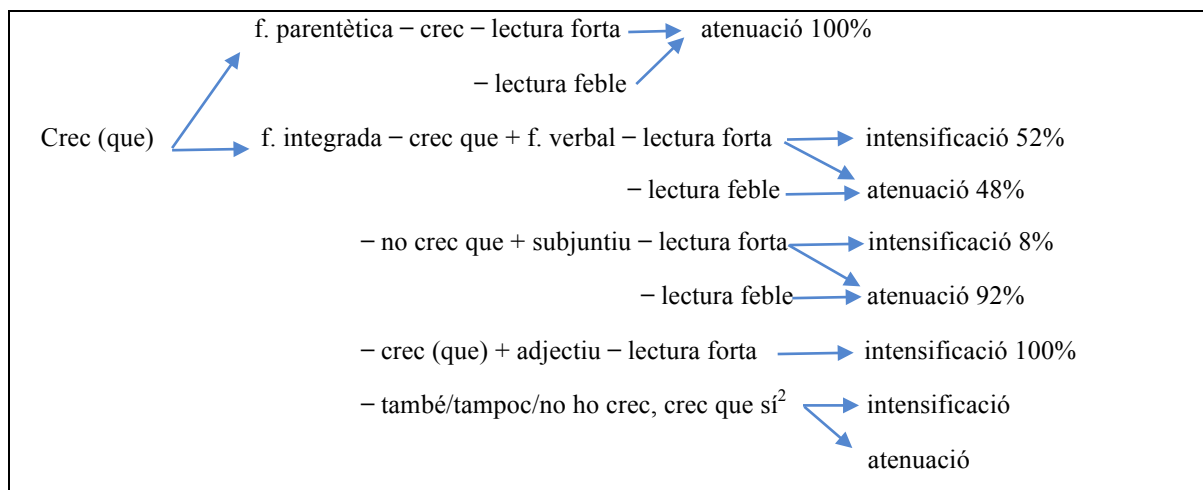

Figura 1

4. El valor semàntic en relació a la funció pragmàtica

La gran majoria de les proposicions extretes del CTILC amb la forma verbal *crec (que)* es poden catalogar com a actes de parla assertius: mitjançant les assercions es presenta un estat de coses com a real, verificat i vàlid. En aquesta mena d'actes de parla trobem tant la lectura feble del verb com la forta, igual que hi pot tenir un funcionament atenuat i intensificador. Tots aquests aspectes els estudiarem més a fons més endavant. Però en el corpus, a més, hi trobem un petit grup d'actes de parla directius, tant impositius com no impositius³ (en total 11 actes).

4.1. Actes de parla directius

Encara que el grup esmentat és bastant petit i caldrà comprovar les conclusions parcials en un corpus més extens d'actes de parla directius, considerem interessant dedicar-hi una mica d'espai. Els actes de parla directius són per naturalesa els que més posen en perill la imatge personal de l'altra persona perquè poden limitar la seva llibertat d'actuació. L'objecte il·locutiu dels directius és influir en l'actuació de l'interlocutor. En tots els 11 casos la forma verbal *crec (que)* origina la lectura forta del verb, el valor semàntic d'opinió. I en 9 casos el predicat doxàstic en la primera persona singular serveix d'instrument mitigador de la força il·locutiva o la imposició dels actes directius. Això es pot explicar pel fet que la forma verbal objecte d'estudi manifesta a l'interlocutor que el que el parlant li està demanant o suggerint és només una opinió seva que no ha de coincidir amb els desitjos de l'interlocutor al qual se li obre al mateix temps la possibilitat de tenir una opinió diferent. A més, podem observar que aquesta estratègia suavitzant es barreja de vegades amb altres mecanismes atenuants evitant així que l'acte directiu dut a terme es percebi com a acte amenaçador, per exemple, utilitzant el condicional (9) o les construccions impersonals (10).

(9) Crec que hauríem d'oferir a les societats i a les cultures locals representacions eficaces, geografies que les ajuden a resistir i afirmar les seues pròpies identitats i a establir intercanvis dialògics verticals i horitzontals; a veure en l'alteritat i en la pluralitat, la riquesa dels valors dels quals tots nosaltres hauríem de sentir necessitat. (Boira Maiques)

² En aquesta mena de construccions no especifiquem la proporció de les dues funcions, ja que el grup és bastant reduït i heterogeni, només optem per indicar que són possibles les dues funcions d'acord amb el context.

³ Haverkate subratlla la importància de distingir entre peticions i ordres, que suposen una imposició per a l'interlocutor, i consells i suggeriments, que no són impositius.

- (10) Crec que és necessari recordar en veu alta aquestes coses, ja que es tendeix a oblidar-les amb massa facilitat, probablement ancorats encara en el temor d'una repetició del desastre humà i econòmic que va significar la guerra civil espanyola. (Vidal)

No obstant això, en els actes de parla directius trobem també 2 exemples en els quals l'ús de *crec (que)* es pot interpretar més aviat com a intensificador, en tots dos casos això passa gràcies a la combinació amb altres recursos lingüístics que ajuden a despertar el seu valor intensificador. Es tracta de l'aparició del subjecte explícit⁴ a l'exemple (11), mitjançant el qual el parlant insisteix en el valor argumentatiu de la seva opinió i, a més, més endavant explica les raons per a la seva opinió, o sigui, raons de la necessitat de la realització de l'acció descrita. O al (12) la intensificació de la forma verbal recolza també en l'adverbi *fermament*, que es refereix a la sinceritat del parlant. Gràcies a l'ús d'aquests dos elements intensificadors el parlant no deixa dubte sobre la urgència de la realització de l'acte directiu.

- (11) Jo crec que cal anar a la trobada de l'altre, a escoltar i raonar en lloc de dir maniàticament que això o allò ens ho treurà aquesta gent. (Candel, Cuenca)
- (12) Ens caldrà molt temps per trobar-hi una solució. Crec fermament que la recerca d'aquesta solució ha de començar ara mateix. (Romeva Rueda)

4.2. Actes de parla assertius

Dels 188 actes de parla assertius en els quals apareix la forma verbal *crec (que)*, en 29 actes trobem la lectura feble del verb *creure*, és a dir, epistèmica, i en 159 la lectura forta, això significa valorativa. Ja que els actes de parla assertius predominen en el corpus estudiat, ens interessa saber si es pot establir una relació entre el valor semàntic del verb i les funcions pragmàtiques estudiades en aquest treball.

De l'anàlisi duta a terme hem deduït que la lectura epistèmica de la forma verbal *crec (que)* origina en tots els exemples només la funció pragmàtica de l'atenuació.

- (13) Crec que en algun diari ha sortit com a titular: «Barcelona, capital mundial de la pau»; algú que ho ha reconegut. (Vila Abadal i Vilaplana)

L'autor del text manifesta amb la forma *crec (que)* la seva incertesa, la possibilitat de no recordar bé el fet i així no se li pot atribuir la plena responsabilitat amb el que diu, ell accepta l'opció de poder estar equivocat. D'aquesta manera protegeix la seva imatge personal i evita, o al menys pretén evitar, un possible conflicte amb l'interlocutor que podria ser provocat per haver emès una afirmació falsa intencionadament. En donar una impressió d'inseguretat s'afebleix la força il·locutiva de l'afirmació, i conseqüentment s'accepta que no ha de representar una veritat absoluta. El parlant no es fa incondicionalment responsable de la veritat del que diu, l'interlocutor té la llibertat de tenir una opinió diferent quant a la realitat i així no se l'obliga a acceptar la veracitat del que es descriu.

D'altra banda, a base de l'observació realitzada podem constatar que la lectura forta del verb, que es basa en l'avaluació de la realitat, pot suscitar tant les funcions atenuants com les intensificadores d'acord amb la intenció i necessitat discursiva del parlant. A més, en la nostra mostra aquestes dues funcions es desperten gairebé amb la mateixa

⁴ Soler Bonafont (2016b) parla de la importància de la presència possible del subjecte explícit, anteposat o posposat a la forma verbal doxàstica, afirma que com que la seva presència en català no és obligatòria, la seva explicitació en la proposició el pot convertir en un element pragmàticament més informatiu.

productivitat sent la de l'atenuació de 77 exemples i la de la intensificació de 82 exemples. Per tant, no podem afirmar que la forma *crec que* sigui una forma prominent per a l'expressió d'una o altra funció pragmàtica. Creiem que la polifuncionalitat semàntico-pragmàtica es deu a la riquesa de gèneres dels quals està proveït el corpus de treball. En aquest punt és indispensable explicar la relació entre aquesta mena de lectura de la forma *crec (que)* i els efectes atenuants o intensificadors que és capaç de transmetre. Fixem-nos primer, a banda dels quals ja s'han vist més munt, en dos exemples catalogats com a atenuats:

- (14) Arribats al final del llibre *crec que* podem afirmar que el dibuix que ens ha sortit almenys no és borrós ni està desdibuixat. (Llinàs Grau)

A l'exemple anterior l'autor suavitza la seva afirmació, que es podria entendre en part com a afalac directe de les habilitats de l'autor. A través de l'ús del verb *creure* subjectivitzador l'autor pretén respectar la màxima de modèstia (Leech) indicant que la seva opinió subjectiva no ha de representar una veritat absoluta i d'aquesta manera facilita a l'interlocutor la possibilitat de tenir objeccions a l'afirmació exposada. A més, l'autor busca suport en altres recursos atenuants, que són l'ús de la primera persona verbal de plural del verb regit (plural de modèstia) i en l'adverbi de quantitat *al menys*.

- (15) I per això *crec que* una oració com aquesta passaria desapercebuda a molts progenitors correctors. (Llinàs Grau)

En aquest exemple la forma verbal *crec (que)* portadora d'atenuació suavitza l'asserció que podria resultar amenaçadora per a les imatges dels progenitors que podrien interpretar l'enunciat com a un intent d'anomenar-los incompetents a l'hora de corregir les competències lingüístiques dels seus fills. La validesa de l'afirmació es restringeix tan sols al fet de ser una opinió de l'autor. Amb el verb doxàstic el parlant es compromet menys amb la realitat, l'asserció realitzada resulta més dèbil. L'emissor prevé estratègicament la sensació d'una imposició d'opinió i això afavoreix la imatge positiva de tots els interactuants.

Com ja s'ha dit, la lectura forta de la forma verbal *crec (que)* modal també pot tenir efectes intensificadors. Com veurem en els exemples següents, com a eina d'argumentació ajuda a defensar el punt de vista del parlant en les situacions en les quals el parlant ho consideri efectiu. Moltes vegades passa que aquest mecanisme ajuda a maximitzar la imatge de l'emissor presentant-lo com a una persona experta o persona de judicis raonables.

- (16) *Crec sincerament que* tot estat democràtic de dret té el deure d'esmerçar els recursos econòmics i estructurals adients per intentar rehabilitar els autors de delictes, tant si gaudeixen de la nacionalitat autòctona com si són estrangers, però no pas d'aquells que han vingut de fora amb l'objectiu exclusiu de delinquir. (Vidal)

El parlant explicita la seva convicció sobre la realitat que descriu, explicita quina és la seva opinió per donar suport a la tesi presentada. El verb *creure* en primera persona i l'adverbi *sincerament* emfasitzen la seva responsabilitat amb el que diu i en aquests enunciats intensificats els parlants no senten estar posant en perill la seva imatge o les imatges d'altres persones. La seva intenció és convèncer els altres que s'adhereixin a la postura defensada.

- (17) “Gaspart ha controlat bé la reunió, crec que té més transparència en persona i ha sabut calmar la gent”, va indicar Jeroni Ferruz, soci 104.764. El soci 59.189 va anar més lluny: (...). (Cortada)

El parlant després d’haver emès la seva avaluació directa del bon control de Gaspart d’una reunió aporta més raons per aquesta avaluació. Explicita el seu judici personal per tal d’intensificar la imatge personal de la persona descrita i al mateix temps deixa en bon lloc la seva. El seu compromís d’adhesió a la veracitat del que diu es presenta com a alt.

En els enunciats intensificats podem observar sovint la presència d’altres recursos lingüístics intensificadors que faciliten recolzament per als arguments o objeccions dels parlants i que ajuden a expressar la seguretat o fermesa dels parlants quant a les seves opinions. Es tracta de diversos adverbis de manera o grau (*francament, sincerament, etc.*), adverbis d’afirmació o de negació (*també, tampoc*), l’explicitació del subjecte (*jo*), per exemple.

A continuació resumim la relació entre el valor semàntic i les funcions pragmàtiques estudiades en tots dos tipus d’actes de parla, i la seva proporció.

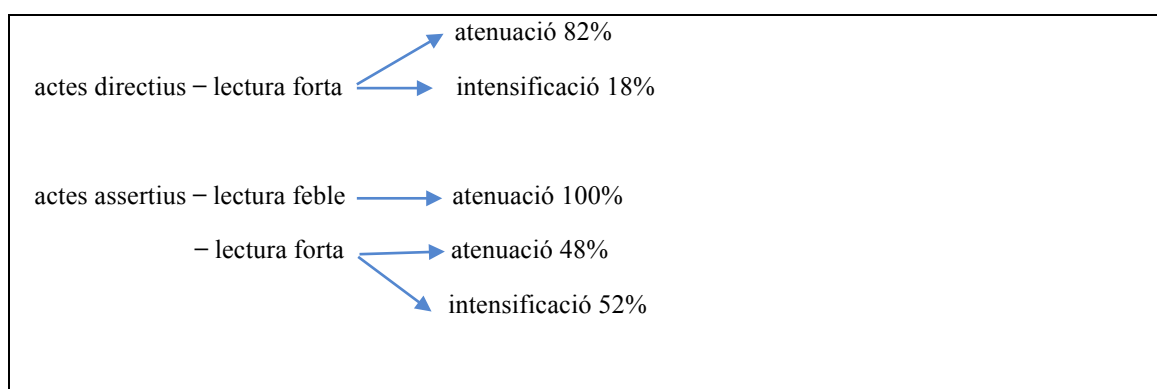

Figura 2

5. Conclusió

Els actes de parla assertius poden causar discrepàncies entre els participants de la conversació i poden perjudicar les seves imatges personals, ja que amb els actes assertius l’emissor expressa la seva creença en la validesa del seu enunciat i per això el seu missatge pot semblar impositiu per a l’interlocutor. Per tal de disminuir la força il·locutiva dels assertius, reduir el risc del desacord, respectar les imatges dels interactants o mantenir en equilibri les seves relacions mútues els parlants sovint decideixen recórrer a l’atenuació dels seus enunciats. Hem vist que l’atenuació pragmalingüística en els actes de parla assertius serveix en general per a suavitzar opinions, judicis o possibles desacords i/o per a baixar el compromís epistèmic respecte a la veritat del que s’assevera. En els actes de parla assertius l’atenuació s’associa a tots els casos de la lectura feble de la forma verbal *crec (que)* i més o menys a la meitat de les lectures fortes amb les quals comptem. Les dades obtingudes demostren que l’atenuació es basa en el baix compromís epistèmic del parlant o en la delimitació de la validesa de l’enunciat a l’opinió subjectiva respectivament. En altres contextos les lectures fortes del verb poden introduir les funcions intensificadores per emfasitzar els valors defensats pels parlants a fi de que aquests aconseguixin les metes discursives que s’hagin plantejat. És un mecanisme que serveix com a suport argumentatiu que busca convèncer els interlocutors indicant l’adhesió sincera i responsable als punts de vista que es presenten.

Els actes de parla directius, considerats tradicionalment amenaçadors per a les imatges personals per la limitació de la llibertat personal que poden suposar, són poc freqüents en el corpus manejat. No obstant això, podem observar que tots transmeten el valor fort del verb i que aquest està lligat a l'atenuació de la imposició en la majoria de casos, en alguns casos origina també els efectes intensificadors gràcies a la combinació amb altres recursos de caràcter intensificador.

Algunes de les construccions combinatòries es poden vincular directament amb una o l'altra funció. Per exemple, la forma parentètica sempre atenua la informació presentada i la forma integrada amb el verb doxàstic negat ho fa en la majoria de casos. La forma integrada en combinació amb un adjectiu és sempre intensificadora de la informació. En la resta de les construccions, les funcions pragmàtiques depenen del tipus de lectura i de la presència d'altres elements pragmalingüístics sent possible tant l'atenuació com la intensificació. Amb això queda comprovat el fet que cap de les funcions es pot assignar automàticament a la forma en qüestió sense considerar altres fenòmens indispensables. En els diferents exemples exposats al llarg de l'anàlisi hem pogut observar la importància d'altres elements lingüístics mitigants o intensificadors que ajuden a completar la interpretació de les funcions pragmàtiques detectades.

Obres citades

- Albelda Marco, Marta. “Discordancia entre atenuación/cortesía e intensificación/descortesía en conversaciones coloquiales.” En José Luis Blas Arroyo, Manuela Casanova Ávalos & Mónica Velando Casanova eds. *Discurso y sociedad: contribuciones al estudio de la lengua en contexto social*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, 2006. 577-586.
- Alonso de Santos, José Luis. *La escritura dramática*. Madrid: Editorial Castalia, 1998.
- Austin, John Langshaw. *How to Do Things with Words*. Oxford: Oxford University Press, 1962.
- Beinhauer, Werner. *El español coloquial*. Madrid: Gredos, 1991 [1a ed. 1929].
- Boira i Maiques, Josep Vicent. *Euram 2010: la via europea*. València: Eliseu Climent, 2002.
- Briz Gómez, Antonio. “La estrategia atenuadora en la conversación cotidiana española.” En Diana Bravo ed. *La perspectiva no etnocentrista de la cortesía: identidad sociocultural de las comunidades hispanohablantes*. Estocolmo: Universidad de Estocolmo, 2003. 17-46.
- . “Otra vez sobre las funciones de la intensificación en la conversación coloquial.” *Boletín de Filología* LII 2, Santiago: Universidad de Chile (2017): 37-58.
- Caffi, Claudia. *Mitigation: a pragmatic approach*. Oxford: Elsevier, 2004.
- Candel, Francesc & Cuenca, Josep Maria. *Els altres catalans del segle XXI*. Barcelona: Planeta, 2001.
- Cester, Xavier. *Avui* 9.017. Barcelona, 2002.
- Corredor-Matheos, Josep, Oliver, Conxita & Alibau, Salvador. *Alibau, obra, i tècnica de la fibra de cel·lulosa*. Tarragona: Arola, 2000.
- Cortada, Jordi. *Avui* 9.017. Barcelona, 2002.
- CTILC = Institut d’Estudis Catalans. *Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana*. <<https://ctilc.iec.cat>> [darrera consulta: juny del 2020].
- Cuenca, Maria Josep. “Evidentiality (and epistemicity) in Catalan parliamentary debate.” *eHumanista/IVITRA* 8 (2015): 362-382.
- De Saeger, Bram. “Evidencialidad y modalidad epistémica en los verbos de actitud proposicional en español.” *Interlingüística* 17 (2007): 268-277.
- Fetzer, Anita. “I think, I mean and I believe in political discourse. Collocates, functions and distribution.” *Functions of Language* 21, 1 (2014): 67-94.
- Fowler, Roger. *Literature as Social Discourse: the practice of linguistic criticism*. Michigan: Indiana University Press, 1981.
- Fraser, Bruce. “Pragmatic markers.” *Pragmatics* 6, 2 (1996): 167-190.
- Fuentes Rodríguez, Cristina. “La aserción parlamentaria: de la modalidad al metadiscurso.” *Oralia* 13 (2010): 97-125.
- González, Montserrat. “An approach to Catalan evidentiality.” *Intercultural Pragmatics* 2, 4 (2005): 515-540.
- González Ruiz, Ramón. “Sintaxis, semántica y discurso: algunas reflexiones en torno a los verbos de opinión (con especial referencia al español).” En Carmela Pérez-Salazar & Inés Olza eds. *Del discurso de los medios de comunicación a la lingüística del discurso*. Berlin: Frank & Timme, 2014. 245-278.
- Haverkate, Henk. *La cortesía verbal. Estudio pragmalingüístico*. Madrid: Gredos, 1994.
- Iglesias Recuero, Silvia. “Aportación a la historia de la (des)cortesía: las peticiones en el siglo XVI.” En Franca Orletti & Laura Mariottini eds. *(Des)cortesía en español: Espacios teóricos y metodológicos*. Roma-Estocolmo: Programa Edice, 2010. 369-398.

- Jòdar, Julià. *El trànsit de les fades*. Barcelona: Quaderns Crema, 2001.
- Lakoff, Robin Tolmach & Tannen, Deborah. "Conversational strategy and metastrategy in a pragmatic theory: The example of Scenes from a Marriage." *Semiotica* 49 (3-4) (1984): 323-346.
- Leech, Geoffrey. *Principles of Pragmatics*. London: Longman, 1983.
- Llinàs i Grau, Mireia. *Petites paraules: ¿D'on surt la gramàtica?* Barcelona: Editorial Empúries, 2001.
- Nuyts, Jan. "Subjectivity as an evidential dimension in epistemic modal expressions." *Journal of Pragmatics* 33 (2001): 383-400.
- Ramentol, Santiago. *Els silencis de la ciència*. València: Eliseu Climent, 2000.
- Romeva Rueda, Raul. *Desarmament i desenvolupament: claus per armar consciències*. Barcelona: Fundació Intermon Oxfam, 2001.
- Searle, John Rogers. *Actos de habla. Ensayos de filosofía del lenguaje*. Madrid: Cátedra, 1969.
- Simon-Vandenberg, Anne-Marie. "The functions of I think in political discourse." *International Journal of Applied Linguistics* 10 (1) (2000): 41-63.
- Soler Bonafont, M. Àmparo. "La función atenuante en los verbos doxásticos del español." *Revista Internacional de Lingüística Iberoamericana* XIV-1 (27) (2016a): 75-90.
- . "Implicaciones pragmáticas del sujeto en el verbo 'creo'." En Ángela Benito, Pedro Pablo Espino & Bruno Revenga eds. *Nuevas investigaciones lingüísticas. XXX Congreso Internacional de la Asociación de Jóvenes Lingüistas*. Cantabria: Universidad de Cantabria, 2016b. 373-389.
- Teixidor, Emili. *Pa negre*. Barcelona: Editorial Columna, 2003.
- Torres i Gros, Jaume. *L'origen de la moneda*. Bellpuig: Fundació Roger de Belfort de Reus, 2001.
- Vidal, Santiago. *In-Justícia*. Barcelona: Angle Editorial, 2002.
- Vila-Abadal i Vilaplana, Jordi. *Cartes al cel (14a carta, 16 de febrer de 2003)*. Barcelona: Mediterrània, 2004.